

Τα 3 επίπεδα της πολιτικής συνείδησης

Αναστάσιος Π. Συριανός

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	2
Το 1 ^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – Οι ανώριμοι πολίτες	3
Το 2 ^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – οι ημιώριμοι πολίτες	6
Το 3 ^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – οι ώριμοι πολίτες	9
Επίλογος	13

Τα τρία επίπεδα της πολιτικής συνείδησης

Εισαγωγή

Η πολιτική συνείδηση επηρεάζει σε πολύ μεγάλο βαθμό την πολιτική συμπεριφορά κι αυτή με την σειρά της καθορίζει το πόσο καλός πολίτης είναι ένας άνθρωπος. Για να φτάσει μία πολιτεία στον στόχο της και να γίνει ευδαίμων πρέπει να αρχίσει να προοδεύει στην αρετή και για να συμβεί αυτό χρειάζεται να υπάρχει και το αντίστοιχο ανθρώπινο δυναμικό από ορθά πολιτικοποιημένους πολίτες.

Το να είναι ο άνθρωπος πολιτικοποιημένος είναι αναμφίβολα δείγμα ωριμότητας και υπευθυνότητας απέναντι στον εαυτό του και στην κοινωνία του. Όμως, όπως υπάρχουν διαφορετικά επίπεδα ωρίμανσης για έναν άνθρωπο, έτσι υπάρχουν διαβαθμίσεις και στο επίπεδο ωριμότητας των πολιτών. Σε αυτό το κείμενο θα παρουσιάσω τα κατ' εμέ 3 κύρια επίπεδα πολιτικής ωριμότητας και τα αντίστοιχα είδη της πολιτικής συνείδησης και συμπεριφοράς που αυτά διαμορφώνουν.

Κάθε άνθρωπος ενεργεί σύμφωνα με το επίπεδο της συνείδησής του και το ίδιο ισχύει και με τους πολίτες. Οι κακοί πολίτες είναι φυσιολογικό να ενεργούν αντίθετα με το συμφέρον της κοινωνίας και να την βλάπτουν, ενώ οι καλοί πολίτες ενεργούν όπως είναι φυσικό σύμφωνα με το συμφέρον της κοινωνίας ωφελώντας την. Όσο περισσότερο οι ενέργειες των πολιτών αποβλέπουν και συμβαδίζουν με το συμφέρον της κοινωνίας τόσο περισσότερο πλησιάζει η πολιτεία αυτή στην ευδαιμονία. Αντίθετα, όσο οι ενέργειες των πολιτών της απομακρύνονται από το συμφέρον της κοινωνίας τόσο η πολιτεία απομακρύνεται από την ευδαιμονία και την βρίσκουν οι συμφορές και τα δεινά. Συνεπώς, είναι εμφανές ότι μία πολιτεία που επιθυμεί να ανταποκριθεί στην αποστολή της και να οδηγήσει τους πολίτες της σε μία ολοκληρωμένη εκδοχή υλικής και πνευματικής ευημερίας, οφείλει να καλλιεργεί σε αυτούς την

πολιτική συνείδηση που θα τους δώσει την ώθηση και την βούληση να ενεργούν για το κοινό κι όχι για το προσωπικό συμφέρον.

Το 1^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – Οι ανώριμοι πολίτες

Στο πρώτο και πιο σύνηθες επίπεδο πολιτικής συνείδησης ανήκουν εκείνοι οι πολίτες οι οποίοι βλέπουν την πολιτική προσωποκεντρικά κι όσον αφορά τα πολιτικά πράγματα ασχολούνται ως επί το πλείστον με το «ποιός ασκεί την εξουσία». Ως εκ τούτου η προσοχή τους είναι στραμμένη στα κόμματα που αναλαμβάνουν την εξουσία και στα πρόσωπα που ενσαρκώνουν τους πολιτικούς ρόλους. Αυτή η προσέγγιση, δημιουργεί τα τρία κυρίαρχα είδη πολιτών που συναντάμε καθημερινά γύρω μας.

Αρχικά έχουμε 1) αυτούς που περνούν ολόκληρη την ζωή τους ψηφίζοντας κάθε φορά το κόμμα ή τον αρχηγό που πίστεψαν προεκλογικά κι ελπίζουν ότι θα κάνει κάτι καλό για την κοινωνία και τους ίδιους, μετά έχουμε 2) αυτούς που είναι «κολλημένοι» θα λέγαμε σε ιδεολογίες, κόμματα ή και πρόσωπα ακόμη υποστηρίζοντάς τους φανατικά, 3) και τέλος αυτοί που απογοητευμένοι από την αποτυχία όλων όσων Κυβερνούν να προσφέρουν κοινωνικό έργο, φτάνουν σε σημείο να αποστρέφονται την πολιτική και τους πολιτικούς.

Το 1^ο είδος σε αυτό επίπεδο συνείδησης είναι οι πολίτες που είναι Θύματα, το 2^ο είδος είναι οι πολίτες που είναι Φανατικοί και το 3^ο είδος είναι οι πολίτες που μένουν Αμέτοχοι. Και στις τρεις περιπτώσεις όμως η πολιτική συνείδηση παραμένει εγκλωβισμένη στις «φόρμες» που έχει διαμορφώσει το σύστημα με αποτέλεσμα ο πολίτης να μην ωριμάζει και να μην αναβαθμίζεται συνειδησιακά. Και δυστυχώς, χωρίς αυτήν την αναβάθμιση, δεν μπορεί να δει κάποια διέξοδο στο πολιτικό αδιέξοδο που τον έχουν καταδικάσει τα κόμματα, οπότε διατηρείται πάντα στο ίδιο επίπεδο ανωριμότητας.

Σε αυτό το επίπεδο, οι πολίτες του 1^{ου} είδους που είναι τα Θύματα, είναι εύπιστοι, καλοπροαίρετοι και πιστεύουν ότι οι πολιτικοί που μας κυβερνούν

είναι άνθρωποι που ενδιαφέρονται για το καλό της κοινωνίας και των πολιτών και κάνουν ότι περνάει από το χέρι τους για να τους το προσφέρουν. Τους χαρακτηρίζει η αφέλεια ως προς τα πραγματικά κίνητρα των Κυβερνώντων και η άγνοια ως προς τους πραγματικούς παράγοντες που καθορίζουν τις πολιτικές αποφάσεις.

Οι πολίτες του 2^{ου} είδους που είναι οι Φανατικοί, αρέσκονται να κρίνουν είτε θετικά είτε αρνητικά τα πρόσωπα που βρίσκονται στις καίριες πολιτικές θέσεις ανάλογα με το αν οι αποφάσεις αυτών συμφωνούν με την ιδεολογία τους και το κόμμα τους. Οι δύο αυτές συνιστώσες – ιδεολογία και κόμμα – λειτουργούν απαξιωτικά και διαλυτικά για την πολιτική συνείδηση του ατόμου, διαμορφώνοντας δύο αντίθετες μεταξύ τους τάσεις: στο ένα άκρο βλέπουμε τους πολίτες να μετατρέπονται σε οπαδούς μίας ιδεολογίας ή ενός κόμματος το οποίο ακολουθούν πιστά όπως ο οπαδός την ομάδα του. Με την κριτική τους ικανότητα έντονα εξασθενημένη, οι πολίτες με χαμηλή πολιτική συνείδηση αδυνατούν να αξιολογήσουν σωστά τις πολιτικές επιδόσεις και να ασκήσουν ορθή κριτική όταν την εξουσία ασκεί το κόμμα τους ή κάποιο κόμμα που ταιριάζει στην ιδεολογία τους. Πολλές φορές όταν στην Κυβέρνηση είναι το κόμμα τους, φτάνουν στο σημείο να εθελουφλούν και να εφευρίσκουν δικαιολογίες, απέναντι ακόμη και σε ολοφάνερες καταστροφικές πολιτικές για την κοινωνία και την χώρα. Λες και βρίσκονται κάτω από μία μαγική επιρροή που τους έχει υπνωτίσει, αδυνατούν να ταυτιστούν στο ελάχιστο με το καλό της κοινωνίας και σκέπτονται και βλέπουν τα πράγματα σαν υποτακτικοί των κομμάτων και των αρχηγών τους.

Στο άλλο άκρο, ο πολιτικός φανατισμός που καλλιεργείται γύρω από τα πολιτικά πρόσωπα, τα κόμματα και τις «ιδεολογίες», σε συνδυασμό ασφαλώς και με άλλα στοιχεία όπως την απουσία αληθινού πολιτικού λόγου και ακέραιων πολιτικών, και με αποκορύφωμα την κυριαρχία της πολιτικής από φαύλους και διεφθαρμένους αξιωματούχους, γεννάει τον ΜΗ πολίτη, τον απολιτικοποιημένο πολίτη που απογοητευμένος από την κατάντια της πολιτικής και των πολιτικών

εγκαταλείπει την πολιτική του ιδιότητα και απέχει πλήρως από τα πολιτικά πράγματα.

Έτσι, η απέχθεια προς όλον αυτόν τον ξεπεσμό της κοινωνίας και της πολιτικής, δημιουργεί το 3^ο είδος πολίτη, τους Αμέτοχους πολίτες, ή αλλιώς τους απολιτικούς πολίτες, πολίτες που απεκδύονται της πολιτικής ιδιότητας, ενδυναμώνοντας άθελά τους ακόμη περισσότερο την υφιστάμενη κατάσταση. Έτσι, στο ένα άκρο επικρατεί ο φανατισμός και στο άλλο ο μηδενισμός της πολιτικής.

Βλέπουμε λοιπόν ότι οι ανώριμοι πολίτες που βρίσκονται στο πρώτο επίπεδο πολιτικής συνείδησης κι επικεντρώνουν την προσοχή τους στα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στην πολιτική, χωρίζονται σε 3 είδη. Η ουσία είναι ότι σε όποιο είδος κι αν ανήκει κάποιος πολίτης σε αυτό το επίπεδο, στην πραγματικότητα έχει πιαστεί σε μία από τις παγίδες που έχει διαμορφώσει το σύστημα για να διατηρεί αναλλοίωτο το status quo του: η 1η παγίδα στην οποία πέφτουν οι πολίτες του 1^{ου} είδους που είναι τα Θύματα, είναι η «ΕΜΠΙΣΤΟΣΥΝΗ» σε απατεώνες και τσαρλατάνους που υποδύονται τους πολιτικούς κι όποιος πέφτει σε αυτήν την παγίδα σπαταλάει την πολιτική του ενέργεια και δύναμη για να υπηρετεί το σύστημα χωρίς ποτέ να βλέπει αυτή του η εμπιστοσύνη να κεφαλαιοποιείται με κάποιο ουσιαστικό όφελος για την κοινωνία και τους πολίτες. Η 2η παγίδα που αντιστοιχεί στο 2^ο είδος πολιτών που είναι οι Φανατικοί, είναι ο «ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ» κι όποιος πέφτει σε αυτήν την παγίδα τροφοδοτεί με δύναμη και ενέργεια τα σάπια κομματικά στηρίγματα του συστήματος με τα οποία ελέγχεται και εξουσιάζεται η κοινωνία. Η 3η παγίδα που αντιστοιχεί στο 3^ο είδος πολιτών που είναι οι Αμέτοχοι πολίτες, είναι η «ΙΔΙΩΤΕΙΑ» η οποία είναι φτιαγμένη για εκείνους που είναι αρκετά έξυπνοι για να πέσουν στις προηγούμενες δύο παγίδες. Με αυτήν την παγίδα το σύστημα στοχεύει να εξουδετερώσει την δυναμική που θα μπορούσαν να αναπτύξουν κάποιοι πιο έξυπνοι πολίτες με στόχο μία ενδεχόμενη αποκαθίλωση κι ανατροπή της κατεστημένης εξουσίας. Στρέφοντας την ενέργεια των ηθικά και διανοητικά ανώτερων πολιτών αυτού του επιπέδου σε ενασχολήσεις και σχέδια που δεν έχουν να κάνουν με την πολιτική και την λειτουργία της, το σύστημα

αποφεύγει από το κάνει εχθρούς του αυτούς που ποτέ δεν πίστεψαν σε αυτό και χώνει ακόμη πιο βαθιά την κυριαρχία του πάνω στην κοινωνία.

Έτσι λοιπόν, οι πολίτες που είναι ακόμη πολιτικά ανώριμοι έχουν την τάση να πέφτουν σε μία από τις τρεις παγίδες του συστήματος, το τρίπτυχο Εμπιστοσύνη – Φανατισμός – Ιδιωτεία κι έτσι με το να εμπιστεύονται το σύστημα, να φανατίζονται με κάποια από τις μεταμορφώσεις του και να ιδιωτεύουν, μένουν παγιδευμένοι στο κατώτατο επίπεδο πολιτικής συνείδησης και καταλήγουν να είναι είτε Θύματα του συστήματος, είτε ο Φανατικός στρατός του, είτε Αμέτοχοι σε ότι κάνει εναντίον τους.

ΠΑΓΙΔΑ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ
1. Εμπιστοσύνη	1. Θύματα
2. Φανατισμός	2. Φανατικοί
3. Ιδιωτεία	3. Αμέτοχοι

Πίνακας: Τα τρία είδη των ανώριμων πολιτών που ανήκουν στο 1^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης, ανάλογα με την παγίδα που πέφτουν.

Η λύση είναι να αναβαθμίζουμε την πολιτική μας συνείδηση διαρκώς μέχρι να αφυπνιστεί πλήρως φτάνοντας στο τρίτο και υψηλότερο επίπεδο, όπου από την μία η επιθυμία για το πολιτικό αγαθό κι από την άλλη «το δίκιο της ανάγκης» που λέει κι ο καθηγητής Γ. Κοντογιώργης, θα μας καθοδηγήσουν στην κατάλληλη δράση για να αντιστρέψουμε τα πράγματα. Ας δούμε όμως τώρα τι γίνεται στο 2^ο επίπεδο.

Το 2^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – οι ημιώριμοι πολίτες

Στο δεύτερο επίπεδο πολιτικής συνείδησης ανήκουν οι λίγοι ημιώριμοι πολίτες οι οποίοι έχουν μία πιο διεισδυτική ματιά στις παθογένειες του συστήματος από ότι οι περισσότεροι συμπολίτες τους και για αυτό έχουν διαφορετική αντίληψη για το πολιτικό πρόβλημα και πώς μπορεί αυτό να διορθωθεί. Ενώ στο 1^ο

επίπεδο οι πολίτες είναι επικεντρωμένοι στο «ποιοί ασκούν την εξουσία;», οι πολίτες που έχουν ανώτερη συνείδηση από αυτούς αφήνουν κατά μέρος το ερώτημα αυτό κι αναρωτιούνται όχι «ποιοί» αλλά «πόσοι πρέπει να ασκούν την εξουσία» για να προσφέρει η πολιτική τα αποτελέσματα που πρέπει προς όφελος της κοινωνίας.

Η μεγάλη και ουσιαστική διαφορά τους με τους πρώτους είναι ότι για αυτούς η σωστή απάντηση στο ερώτημα της άσκησης της εξουσίας δεν είναι κάποιο συγκεκριμένο κόμμα κάθε φορά ούτε κάποιος συγκεκριμένος πολιτικός, αλλά το πόσοι είναι εκείνοι που ασκούν την πολιτική εξουσία κι αν τελικά πρέπει να είναι ένας, λίγοι ή πολλοί εκείνοι που κυβερνούν προκειμένου οι πολίτες να ωφελούνται.

Οι λίγοι αυτοί πολίτες που φτάνουν να δουν την πολιτική σε αυτό το βάθος, αντιλαμβάνονται την ματαιότητα της ενασχόλησης αποκλειστικά με τα πρόσωπα που ενσαρκώνουν τα πολιτικά αξιώματα. Αυτοί συνήθως υποστηρίζουν ότι η ουσιαστική αλλαγή στην πολιτική δεν θα έρθει μέσα από την ανακύκλωση κομμάτων και πολιτικών που εναλλάσσονται στην θέση των Κυβερνώντων, αλλά μέσα από την μετάβαση από την εξουσία των ολίγων στην εξουσία των πολλών, δηλαδή την εξουσία του πλήθους και της κοινωνίας ολόκληρης, τουτ' έστιν την δημοκρατία.

Οι πολίτες με αυτό το επίπεδο συνείδησης, θεωρούν ότι ο μόνος τρόπος για να μεταμορφωθεί η πολιτική προς το καλύτερο και να αρχίσει να παράγει αποτελέσματα υπέρ της κοινωνίας και των πολιτών είναι να μεταβιβαστεί η εξουσία από τα κόμματα στην κοινωνία, με το σκεπτικό ότι οι πολίτες πρέπει να συμμετέχουν και να διαμορφώνουν οι ίδιοι τις αποφάσεις που επηρεάζουν το επίπεδο διαβίωσής τους και την ποιότητα ζωής τους. Θεωρούν ότι οι πολίτες, ως άμεσα θιγόμενοι από τους νόμους και τις αποφάσεις καθώς αυτές διαμορφώνουν την ζωή και την πραγματικότητά τους, είναι οι πλέον κατάλληλοι για να ασκούν την πολιτική αρμοδιότητα. Πιστεύουν ότι η πολιτική μπορεί να παράξει καλύτερα αποτελέσματα για την κοινωνία αν το πολίτευμα δίνει την

κυρίαρχη εξουσία όχι στους λίγους αλλά στους πολλούς καθώς εκείνοι έχουν μεγαλύτερο κίνητρο και είναι περισσότερο ικανοί λόγω του αριθμού τους να παίρνουν σωστές αποφάσεις, ενώ ταυτόχρονα είναι και λιγότερο ευάλωτοι στην διαφθορά από ότι ο ένας ή οι λίγοι που Κυβερνούν σήμερα¹.

Η αναβαθμισμένη αυτή κατάσταση συνείδησης είναι σαφώς ανώτερη από το 1^ο επίπεδο και μπορεί πράγματι η αλλαγή που θέλουν να φέρουν οι πολίτες αυτού του επιπέδου να είναι ωφέλιμη για την κοινωνία. Για να συμβεί αυτό όμως θα έπρεπε την επιθυμία τους αυτή, ή την οπτική τους αν θέλετε, να την συμμερίζονται οι πολλοί κι όχι οι λίγοι, διότι δεν μπορείς να αναγκάσεις κάποιον να αποφασίζει ο ίδιος για τον εαυτό του την στιγμή που αυτός εξυπηρετείται καλύτερα ή προτιμάει να αφήνει αυτήν την ευθύνη σε άλλους. Έτσι, ενώ η προσέγγιση των πολιτών που έχουν αναβαθμισμένη πολιτική συνείδηση φαίνεται να είναι προς την σωστή κατεύθυνση, δεν είναι εφαρμόσιμη αν δεν υιοθετείται από την πλειονότητα των πολιτών. Και φυσικά δεν είναι σωστό να επιβάλλεις την γνώμη σου στον άλλον για το πώς πρέπει να προσεγγίζει την πολιτική, ακόμη κι αν όλα συνηγορούν ότι αυτή είναι η σωστότερη ή η πιο ωφέλιμη.

Εξάλλου, η επιθυμία για αλλαγή του πολιτικού συστήματος ώστε μέσα σε αυτούς που ασκούν την πολιτική αρμοδιότητα να βρισκόμαστε κι εμείς, ίσως να μην αποτελεί πρόοδο και να είναι πισωγύρισμα. Το ενδεχόμενο προσκόλλησης σε αυτόν τρόπο επίλυσης του πολιτικού προβλήματος, υποβιβάζει τους πολίτες ξανά στο κατώτερο επίπεδο συνείδησης σύμφωνα με το οποίο μας απασχολεί το «ποιός ασκεί την εξουσία». Η επιθυμία για αλλαγή του πολιτεύματος δίνει την αίσθηση ότι επειδή οι απαντήσεις που δίναμε μέχρι τώρα με την ψήφο μας δεν μας βγήκαν ποτέ σε καλό, αποφασίσαμε ότι είναι καλύτερο αυτοί που ασκούν την εξουσία να γίνουμε εμείς οι ίδιοι. Αφού οι άλλοι δεν ασκούν την εξουσία για το καλό μας, εύλογα αναρωτιόμαστε αν ήρθε η ώρα να αναλάβουμε εμείς να

¹ Αυτά είναι δύο από τα επιχειρήματα που χρησιμοποιεί ο Αριστοτέλης στο έργο «Πολιτικά» για να υπερασπιστεί την δημοκρατία.

ασκήσουμε την εξουσία και να την κάνουμε έτσι να είναι ωφέλιμη για εμάς και κατ' επέκταση για την κοινωνία ολόκληρη.

Παρ' όλα αυτά, μας εγγυάται κανείς ότι ακόμη κι αν την εξουσία την πάρει το πλήθος, η πολιτεία θα γίνει ευδαίμων; Ακόμη κι αν το πλήθος κατέχει την εξουσία, είναι σε θέση να οδηγήσει την πολιτεία στην ευδαιμονία αν ο κάθε πολίτης ξεχωριστά δεν έχει υψηλό επίπεδο αρετής; Μπορεί ένα πλήθος πολιτών που εμφορείται από θέληση για εξουσία και εξουσιάζεται το ίδιο από τις ηδονές και τα πάθη του να συνθέσει έτσι απλά μία ευδαίμονα πολιτεία, χωρίς καμμία προϋπόθεση και κανέναν αποτρεπτικό μηχανισμό;

Το 3^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης – οι ώριμοι πολίτες

Στο 3^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης ανήκουν και πάλι πάρα πολλοί λίγοι πολίτες, ωστόσο η προσέγγισή τους, αν και καθόλου δημοφιλής, βασίζεται στις ορθές αρχές που απαιτούνται για να γίνει μία πολιτεία ευδαίμων.

Οι ώριμοι πολίτες δεν ενδιαφέρονται ούτε για τα κόμματα, ούτε για τα πρόσωπα που βρίσκονται στην εξουσία. Δεν τους απασχολεί ούτε ρωτούν ποτέ «ποιο κόμμα» ή «ποιός πολιτικός αρχηγός πρέπει να κυβερνά» προκειμένου να γίνει η πολιτεία ευδαίμων. Το ερώτημα αυτό το εντάσσουν μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της γενικότερης διαμόρφωσης της πολιτείας και για αυτούς δεν αποτελεί αυτοσκοπό ούτε καν η ύπαρξη κομμάτων και πολιτικών. Η απάντηση στο «ποιος» δεν μπορεί να αφορά συγκεκριμένα πρόσωπα με ονοματεπώνυμο. Αυτό που ενδιαφέρει είναι να υπάρχουν ορισμένα συγκεκριμένα προσόντα και ποιοτικά χαρακτηριστικά άσχετα από το ποιο είναι το πρόσωπο που τα συγκεντρώνει.

Επιπλέον, οι ώριμοι πολίτες δεν αρέσκονται να εστιάζουν την προσοχή τους ούτε στο πολίτευμα με το οποίο λειτουργεί η πολιτεία. Δεν ρωτούν «πόσοι πρέπει να είναι εκείνοι που κυβερνούν» προκειμένου να είναι ευδαίμων η πολιτεία. Για αυτούς κι ετούτο το ερώτημα είναι δευτερεύον, αφού στην δική

τους αντίληψη και συνείδηση άλλη είναι η προτεραιότητα που καθορίζει την ποιότητα της πολιτείας τους και το πολιτικό αποτέλεσμα που βιώνουν οι πολίτες.

Το ερώτημα που τους απασχολεί δεν είναι ούτε ποιοι, ούτε και πόσοι ασκούν την εξουσία, αλλά ποιοι ωφελούνται από την άσκηση της εξουσίας. Επειδή δε αυτοί που πρέπει να ωφελούνται είναι όλοι οι πολίτες, αυτό είναι και το μέλημα αυτών των πολιτών. Το πώς δηλαδή θα λειτουργήσει η πολιτεία για το κοινό συμφέρον. Ως εκ τούτου δεν νοιάζονται για τα πρόσωπα αυτά καθ' εαυτά, αλλά για το αν τα πρόσωπα όποια κι αν είναι έχουν τα προσόντα και την θέληση για να κυβερνούν με γνώμονα το κοινό συμφέρον. Ούτε όμως και για το είδος του πολιτεύματος νοιάζονται υπερβολικά, το αν δηλαδή θα είναι κοινοβουλευτισμός, άμεση ή έμμεση δημοκρατία ή οποιοδήποτε άλλο, αλλά για το αν το πολίτευμα όποιο κι αν είναι αυτό θα είναι ρυθμισμένο σωστά ώστε να ψηφίζονται και να αποφασίζονται αυτά που συμφέρουν συνολικά την κοινωνία. Έτσι, ενώ οι υπόλοιποι πολίτες ψάχνουν να βρουν ποιος ή πόσοι είναι καλύτερο να κυβερνάνε για να ασκείται η εξουσία για το κοινό συμφέρον, αυτοί ψάχνουν να βρουν πώς θα φτιάξουν μία πολιτεία που να λειτουργεί για το κοινό συμφέρον άσχετα από το ποιοι και το πόσοι θα κυβερνάνε.

Με αυτόν τον τρόπο οι ώριμοι πολίτες μεταθέτουν το πρόβλημα της πολιτικής, από τους Κυβερνώντες και το πολίτευμα, στο ιδανικό που πρέπει να διέπει ολόκληρη την πολιτεία και βάσει του οποίου πρέπει να λειτουργεί. Και το ιδανικό της πολιτικής είναι η κατάκτηση του πολιτικού αγαθού το οποίο είναι η ευδαιμονία. Κι ο δρόμος που οδηγεί στην ευδαιμονία της πολιτείας και των πολιτών είναι το δίκαιο, το ποίο με την σειρά του εφαρμόζεται μέσα από το κοινό συμφέρον.

Ο στόχος για τους ώριμους πολίτες είναι η πολιτεία με όλα της τα μέρη – τους νόμους, το πολίτευμα, τους πολιτικούς και τους πολίτες – να δομηθεί για να υπηρετεί το κοινό συμφέρον όλων. Θεωρούν ότι εφόσον αυτό συμβεί, τότε οι προσωπικότητες που αναλαμβάνουν τα αξιώματα και το πολίτευμα με το οποίο

ασκείται η εξουσία παύει να έχει τόσο μεγάλη σημασία πια, αφού το ζητούμενο της πολιτικής που είναι το αγαθό, κατακτάται μέσα από την αρχική ρύθμιση που έχει γίνει στην πολιτεία.

Αυτή η αρχική ρύθμιση που πρέπει να γίνει στην πολιτεία και σε όλα τα μέρη της, αναφέρεται σε ένα ξεχωριστό είδος εξουσίας που διαφέρει από αυτό που έχουμε συνηθίσει. Αφορά την μία πρωταρχική Εξουσία που βρίσκεται πάνω από τις εξουσίες. Είναι η πρωτογενής Εξουσία από την οποία προήλθαν όλες οι επιμέρους εξουσίες της πολιτείας. Συνεπώς, αυτό που ενδιαφέρει πρωτίστως τους ώριμους πολίτες, είναι η πολιτεία να ασκήσει την πρωτογενή της κυριαρχία, την «συντακτική εξουσία» όπως θα λέγαμε σήμερα, προκειμένου να καθορίσει πώς θα λειτουργεί το κάθε μέρος της πολιτείας, ώστε αυτό να συμβαδίζει με το κοινό συμφέρον.

Στο σημείο αυτό θα κάνουμε κι έναν συσχετισμό με όσα αναφέραμε για το 2^ο επίπεδο πολιτικής συνείδησης. Προηγουμένως λοιπόν, αναφέραμε τις αμφιβολίες μας για το κατά πόσο είναι ορθή η επιθυμία των ημιώριμων πολιτών να μετασχηματίσουν το πολίτευμα σε δημοκρατικό, την στιγμή που ακόμη η συντριπτική πλειονότητα των πολιτών επιθυμεί να αναθέτει την πολιτική εξουσία σε τρίτους. Το ζήτημα αυτό ωστόσο δεν συνιστά εμπόδιο για τους ώριμους πολίτες, καθώς απαλλαγμένοι καθώς είναι από προσκολλήσεις σχετικά με την μορφή που πρέπει να έχει το πολίτευμα, συνηγορούν στο να διαμορφωθεί το πολίτευμα όπως αυτό θεωρείται καλύτερο από την κοινωνία προκειμένου να μπορεί να εφαρμόζει το κοινό συμφέρον. Το κοινό συμφέρον συνεπώς και η υιοθέτησή του από όλα τα μέρη της πολιτείας είναι πάντοτε για τους ώριμους πολίτες η πυξίδα κι ο οδηγός για την ορθή λειτουργία της πολιτικής.

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΟΛΙΤΩΝ	ΕΠΙΠΕΔΟ ΠΟΛΙΤΩΝ	ΑΣΧΟΛΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ	ΕΝΕΡΓΕΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ
Πολλοί	Ανώριμοι	Κυβερνήσεις	Αναθέτουν
Λίγοι	Ημιώριμοι	Πολίτευμα	Άρχειν (Ασκούν εξουσία)
Λιγότεροι	Ώριμοι	Πολιτεία	Κρατείν (Ασκούν κυριαρχία)

Η λογική των ώριμων πολιτών λέει ότι όσον αφορά το ποιοι πρέπει να έχουν την πολιτική εξουσία και πόσοι πρέπει να την ασκούν υπάρχουν πολλές και διαφορετικές απόψεις στην κοινωνία. Όμως όσον αφορά το ποιος πρέπει να ωφελείται από την άσκηση της πολιτικής εξουσίας όλοι συμφωνούν ότι αυτοί πρέπει να είναι οι πολίτες και η κοινωνία, ενώ στο ποιο πρέπει να είναι το αποτέλεσμα της πολιτικής δεν μπορεί να είναι άλλο από το καλό για τους πολίτες και την κοινωνία. Για να ωφελούνται όμως οι πολίτες και να ασκείται η πολιτική εξουσία για το κοινό συμφέρον όλων, πρέπει να πάψουν οι εμμονές μας σε κόμματα και πολιτεύματα και να στραφεί η προσοχή μας στο πολιτικό αγαθό και στο πώς αυτό το αγαθό θα διαποτίσει ολόκληρη την πολιτεία και θα την κάνει να ενεργεί με σκοπό να το υπηρετεί και να το φέρνει στις ζωές των ανθρώπων.

Αν περιμένουμε να συμφωνήσουμε στο ποιος είναι ο καταλληλότερος πρωθυπουργός, ποιο είναι το καλύτερο κόμμα και ποιο είναι το σωστότερο πολίτευμα για να αρχίσουμε να υλοποιούμε το αγαθό, δεν θα το καταφέρουμε ποτέ. Αν όμως παραμερίσουμε όλα αυτά και αποκλειστική μας προτεραιότητα γίνει η με κάθε τρόπο κατάκτηση της ευδαιμονίας από την κοινωνία, τότε θα διαμορφώσουμε έτσι την πολιτεία, το πολίτευμα, τους πολίτες και τους πολιτικούς ώστε να παράγουν το επιθυμητό αποτέλεσμα, χωρίς τις παλιές προσκολλήσεις σε ιδεοληψίες και ταμπέλες που εμποδίζουν την πρόοδο και την αληθινή ευημερία.

Για τον λόγο αυτόν, επειδή δηλαδή οι ώριμοι πολίτες βλέπουν την πολιτική πιο σφαιρικά κι ολοκληρωμένα από τους άλλους, δεν τους ενδιαφέρει τόσο η άσκηση της εξουσίας όσο η άσκηση κυριαρχίας. Όταν η κοινωνία έχει την κυριαρχία, μπορεί να ρυθμίζει αέναα την πολιτεία ώστε να ενεργεί πάντοτε και με τον καλύτερο δυνατό τρόπο για την εξασφάλιση της ευδαιμονίας του συνόλου. Όπως ο μηχανικός που γνωρίζει άψογα τα επιμέρους κομμάτια από τα οποία αποτελείται η μηχανή του μπορεί να βρίσκει το εξάρτημα που χάλασε και να το επιδιορθώνει για να λειτουργεί το μηχάνημα τέλεια, έτσι κι ο κυρίαρχος πρέπει να μπορεί να βρίσκει το πολιτειακό «εξάρτημα» που παρουσιάζει δυσλειτουργίες και να το επισκευάζει ή να το αντικαθιστά προκειμένου το

σύνολο να λειτουργεί για να παράγει το αποτέλεσμα που πρέπει. Αν σε μία πολιτεία το νομοθετικό σώμα λειτουργεί καλά, αλλά το εκτελεστικό παρεκτρέπεται χωρίς το δικαστικό να είναι σε θέση να το επαναφέρει στην ορθή του λειτουργία, αυτό θα έχει αρνητικές συνέπειες σε ολόκληρο το πολιτειακό «μηχάνημα» το οποίο θα αδυνατεί να αποδώσει σωστά. Σε αυτήν την περίπτωση πρέπει να παρέμβει ο κυρίαρχος και να κάνει αλλαγές, επισκευές κι επιδιορθώσεις όπου χρειάζεται, ώστε η πολιτεία να αποδίδει τα μέγιστα και να οδηγεί την κοινωνία στο αγαθό.

Επιπλέον, όταν παράμενουμε πολιτικά ανώριμοι συμβαίνει κι άλλο ένα πολύ σημαντικό αρνητικό φαινόμενο. Όταν οι πολίτες ξεχνάμε ότι είμαστε οι κυρίαρχοι της πολιτείας μας αρχίζουν να ξεθαρρεύουν τα ταραχοποιά στοιχεία της κοινωνίας, και παίρνοντας την εξουσία στα χέρια τους επιθυμούν να μας Κυβερνούν πάντοτε αυτοί κάνοντας ότι θέλουν χωρίς να μας αφήνουν το παραμικρό περιθώριο να αντισταθούμε σε ό,τι κι αν αποφασίζουν. Κι αφού λόγω άγνοιας κι ανωριμότητας αποδεχόμαστε τον ρόλο που μας έχουν δώσει ως νομιμοποιητές της εξουσίας τους και πιστεύουμε λανθασμένα ότι αυτός είναι ο μόνος λόγος που έχουμε στην πολιτεία, ξεχνώντας ποιοι είμαστε, υπομένουμε το βάρος και την συμφορά της άγνοιάς μας με το να γινόμαστε υπόδουλοί τους και να βυθιζόμαστε στην δυστυχία.

Επίλογος

Τα επίπεδα ευδαιμονίας που μπορούν να βιώσουν οι πολίτες σε μία πολιτεία είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα επίπεδα ωριμότητας των πολιτών. Διότι όσο πιο ανώριμος είναι ο πολίτης τόσο πιο εύκολα χειραγωγείται στο να αποδέχεται και να συμμορφώνεται με αυτά που τον διατάζουν, αποδεχόμενος παράνομες εξουσίες και πολιτικές που θα έπρεπε κανονικά να τις διώκει και να τις τιμωρεί. Αντιθέτως, όσο πιο ώριμος είναι ο πολίτης τόσο πιο πολύ αφυπνίζεται κατανοώντας την πραγματική του δύναμη και ρόλο με αποτέλεσμα όχι μόνο να δυσκολεύει την χειραγωγήσή του αλλά να αξιώνει να αποκτά ολοένα και ισχυρότερο λόγο στην λειτουργία της πολιτείας. Κι εδώ βρίσκεται ένα πολύ

σημαντικό κλειδί για να διασφαλίζεται το αγαθό σε μία πολιτεία. Διότι όταν οι πολίτες διαμορφώνουν τον τρόπο λειτουργίας της πολιτείας τους ώστε να συμβαδίζει με το κοινό συμφέρον και να παράγει ωφέλεια για το σύνολο της κοινωνίας, αναπόφευκτα φροντίζουν όπως ένας καλός μηχανικός υπολογιστών, να απομακρύνουν όλα τα προγράμματα, τις δυσλειτουργίες και τους «ιούς» που πιθανόν να δυσχεράνουν την ορθή λειτουργία της πολιτείας και να εμποδίσουν την κατάκτηση του αγαθού. Σε ένα τέτοιο ειδικά διαμορφωμένο πολιτικό περιβάλλον, οι πραξικοπηματίες πολιτικοί που εφαρμόζουν παράνομες πολιτικές και ψηφίζουν μέτρα και νόμους που σχεδιάζονται για να βλάπτουν τους πολίτες, απλά δεν έχουν λόγ και χώρο ύπαρξης.